

speriteta temeljnog znanstvenog istraživanja; Komercijalizacija i politizacija temeljnih istraživanja; Zloupotreba ljudskih embrija i fetusa). »Iz ovog prikaza nimalo sjajne druge strane medalje današnjeg velikog napretka u temeljnim biomedicinskim istraživanjima vidi se da glavna opasnost prijeti od žrtvovanja tradicionalnih životnih i akademskih etičkih načela u korist osobnog probitka.« Poruka za sve znanstvenike, ne samo za medicinske... Trećina radova iz knjige sadrži velike etičke dileme postmodernog doba o zaštiti nerođenog ploda i o brizi za dostojanstveno i prirodno umiranje, dileme zbog suprotstavljenih stavova teološko-humanih i ekstremno individualističko-liberalnih pogleda.

Ivica RUŽIČKA

Ivan ANTUNOVIĆ (ur.), *Religijske teme u likovnim umjetnostima*. Zbornik radova međunarodnog simpozija održanog u Zagrebu 13. prosinca 2003. godine, FTI, Religijski niz 6, Zagreb, 2004., 235 str.

Pri činu umjetničkog stvaranja likovnih djela imaginacija stvaraoaca često je podložna izvanjskim utjecajima koji ga navode da tijekom stvaralačkog procesa nastajanja dotičnog djela u nj unosi i određenu strukturu i oblik. Religija kao takva jedan je od činjeničnih i nezaobilaznih faktora koji su pridonosili razvoju i stvaranju sveukupnosti koncepcije umjetničkog sižea kroz stoljeća. Kršćanska religija kao posredno sredstvo u stvaralačkom činu osmišljavanja likovnog djela javlja se već na samom početku svoje pojavnosti. Taj religijsko-filozofski pristup koji se temelji na impresivnim zasadama kršćanske povijesti dao je snažan doprinos u likovnim umjetnostima. U želji da se kršćanska filozofska ideja vizualizira u obliku konkretnog programa — poticano je likovno stvaralaštvo. Sinteza tih dviju komponenti, religije i likovnih umjetnosti, rezultirala je određeno-

nom razvojnom niti u umjetnosti (bilo usponom pojedinih stilova, bilo njihovom stagnacijom), koja se očituje kroz likovna ostvarenja određenih razdoblja. Nevidljivi vjerski aspekt života predstavljen je kroz medij vidljivog svijeta, oformivši time specifičan leksik i sintaksu religijske morfologije koja se iskazuje čovjeku kroz likovne umjetnosti. Važnost postavljenih teza vezanih uz kršćansku doktrinu naglašena je kroz vizualne interpretacije Biblije, a pritom je između tekstualne odrednice i stvaralačke spoznaje prijedan golem put.

Religijske teme u likovnim umjetnostima bile su predmet međunarodnog simpozija koji je organizirao prof. dr. sc. Vladimir Horvat u Zagrebu, 13. prosinca 2003. godine na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove (FFDI), u suradnji s Odsjekom za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Odjelom za dijalog sa suvremenim svijetom i kulturom Instituta za ekumensku teologiju i dijalog »Juraj Križanić« Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu.

Na simpoziju su sudjelovali predavači s područja likovnih umjetnosti iz Hrvatske i inozemstva. Radovi toga međunarodnog simpozija izdani su u zborniku pod naslovom »Religijske teme u likovnim umjetnostima«, a uredio ga je dr. sc. Ivan Antunović.

(U zborniku su izdani radovi sljedećih sudionika simpozija: dr. sc. Ane Adamec, prof. dr. sc. Marcela Bačića, mr. sc. Joška Belamarića, akad. slikara Josipa Dinia Botterija, dr. sc. Sanje Cvetnić, prof. dr. sc. Igora Fiskovića, prof. dr. sc. Vladimira Horvata, dr. sc. Vjekoslava Huzjaka, akad. kipara Kuzme Kovačića, prof. Vesne Kusin, prof. Marte Lončarević, dr. sc. Predraga Markovića, akad. slikara Mladena Pejakovića, dr. sc. Milana Pelca, prof. dr. sc. Heinricha Pfeifferra, prof. dr. sc. Tomislava Premrla, prof. Joje Ricova, dr. sc. Marka Ivana Rupnika i akad. kipara Zdenka Vidovića.)

Dr. Vladimir Horvat u svojem uvodnom članku »Religijsko i sakralno u likovnim umjetnostima« iznosi tematiku zbornika, baveći se pitanjem — što je zapravo religijsko i sakralno u likovnim umjetnostima? Zapodjenuvši to pitanje, započinje s polemikom koja se vodila u Zagrebu prije stotinjak godina, povodom reljefa Presvetog Trojstva koji je izradio kipar Robert Frangeš-Mihanović (1872.–1940.) za lunetu zagrebačke katedrale. Reljef je postavljen 1902. iznad ulaza u katedralu, a polemike o njegovim nedostacima trajale su sve do 1912. godine. Navevši tu polemiku kao primjer, autor zapravo ukazuje na to da je razlika između sakralnog i religijskog u umjetnosti bila oduvijek prisutna kao pitanje, jer neko djelo može imati religijsku temu (kao što je bio slučaj s gore navedenim reljefom), ali po sudu tadašnje publike njegovoj impresionističkoj obradi nedostajala je sakralnost.

Slijede predavanja dvojice profesora s Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu. Najprije prof. dr. sc. Heinrich Pfeiffer u svojem tekstu »Kršćanska vjera sadržana u umjetničkom sjećanju« sintetizira umjetnost kao instrument vjere, te njezino naglašavanje jasnoće sadržane poruke (tj. kršćanske vjere) objašnjava kronološki, na primjerima, već od same pojave kršćanstva sve do današnjih dana. Baveći se pitanjem vidljivog svijeta kojeg navodi kao »polovicu stvarnosti« i prisutnošću nevidljivog svijeta, navodi da je »odnos među tim dvama svjetovima duša svake kršćanske umjetnosti«. Ili kako on kaže u svom tekstu: »Vidljivi aspekt umjetnosti neće najaviti samo nevidljivost nebeskog svijeta, nego će dopustiti ljudskim osjetima da na anticipacijski način okušaju raj.«

Zatim se u tekstu »Duhovno shvaćanje suvremene umjetnosti« dr. sc. Marko Ivan Rupnik osvrće na problem duhovnosti u odnosu na suvremenu umjetnost — započevši svoja razmatranja s Michelangelovom Sikstinskom kapelom, da bi ih dovršio primjerima suvremene

umjetnosti s kraja dvadesetog stoljeća. Proučavajući načine izražavanja, iskazuje »prijelaz od religije na puni humanizam« u periodu renesanse. Ističe racionalnost koja na neki način postaje »ambijent u kojem se ogleda savršenstvo novoga svijeta«, te ističe »osjećaj kao glasnik čovjeka koji protestira«. Po njemu suvremeni čovjek »najviše traži susret kako bi se našao s drugim i za drugoga«, a ako se promatra vjera kao relacionalna stvarnost, »kao duboko priznanje postojanja Drugoga, onda je jasno kako suvremena umjetnost u raznim smjerovima upravo priziva i traži taj princip, te pokazuje na njegovu odsutnost«.

Nabrojimo sada domaće predavače i njihove teme:

Dr. sc. Ana Adamec svoj je tekst posvetila kiparu Ivanu Meštroviću i njegovom ciklusu reljefa iz Kristova života. U Meštrovićevom djelu je religiozna tema bila prisutna i prije, ali sustavno stvaranje nadahnuto biblijskim temama započinje 1913. godine.

Prof. dr. sc. Marcel Bačić u tekstu »Veronika« bavi se pitanjem i poviješću Veronikina rupca. Akademski slikar Jospin Dini Botteri ističe kako umjetnost »iskazuje najdublje istine o duhovnom stanju svoga vremena.«

Problematiku nastanka i prostorne orijentacije crkvice sv. Križa u gradu Ninu objašnjava Mladen Pejaković, a prof. dr. sc. Tomislav Premrl u svojem izlaganju naglašava nužnost prisutnosti umjetnosti u funkcioniranju sakralnog prostora. Po njemu »svako umjetničko djelo u sakralnome prostoru nosi svoju funkciju, ono se drukčije doživljava u složenom sustavu sakralnog prostora«.

Prof. dr. sc. Igor Fisković u tekstu pod naslovom »Javni spomenici posvećenja starih gradova na hrvatskoj obali« nastoji istaknuti fenomen posvećivanja prostornih cjelina nekolicine gradova na jadranskom području s različitim umjetnički sročnim javnim obilježjima. Kapelu bl. Ivana Trogirskog tematski je proučio u svojem referatu mr. sc. Joško Belama-

rić, te ju je okarakterizirao kao najskladniju arhitektonsko–skulpturalnu cjelinu rane renesanse, kao »najelegantniji prostor tog vremena izvan Toskane«. Dr. sc. Predrag Marković objašnjava ikonografsku i ikonološku problematiku svetišta šibenske katedrale sv. Jakova.

Dr. sc. Milan Pelc izlagačkim radom naslovljenim »Memento mori: popularna teologija u slikovnoj publicistici baroka« proučava tiskovine koje tematiziraju memento mori, šta je ujedno i jedna od najčešćih tema kršćanske ikonografije u razdoblju kasnog srednjeg vijeka i baroka. Simbolima, alegorijama i emblemima u zidnom slikarstvu baroknog slikara Ioannesa Baptiste Rangera, u kojem je »pavlinski red našao vrhunskog tumača svojih napora da vizualno progovori o suvremenim likovnim i ikonografskim temama«, bavi se dr. sc. Sanja Cvetnić.

Akad. kipar Kuzma Kovačić uzeo je pak oltar kao središte i srce crkve za temu svog referata, u kojem proučava njegovu povijest te očima jednog kipara daje svoje viđenje te teme.

Prof. Joja Ricov obrađuje prerano preminulog Marijana Gajšaka, znanog kao isusovca skulptora i slikara, a prof. Marta Lončarević predstavlja suvremenog njemačkog skulptora Huberta Riebera i njegovo djelo, te pokušava »pokazati kako se čovjek, kao stvorenje Božje, u Rieberovim skulpturama nalazi u oscilacijskoj napetosti između duhovne praznine i produhovljenosti«. Dr. sc. Vjekoslav Huzjak obrađuje religijske teme u suvremenom hrvatskom kiparstvu na primjeru zagrebačkog Triennala, a prof. Vesna Kusin istražuje stvaralačke izazove i stranputice u suvremenoj sakralnoj umjetnosti. Akademski kipar Zdenko Vidović daje svoje viđenje umjetnika i umjetnosti u svom izlaganju naslovljenom »Religiozna slika umjetnika«.

Zbornik radova međunarodnog simpozija »Religijske teme u likovnim umjetnostima« kao tematska cjelina predstavlja niz izuzetno interesantnih izlaganja u kojima su tekstualno i slikovno pre-

dočena i likovna umjetnička djela i njihova neposredna veza s kršćanskim postulatima izraženim kroz religijsku tematiku.

Mirela LENKović

Bosiljka BAČURA, *Djetešce, na sunašce!*, Biblioteka Za život, knj. 2., Filozofsko–teološki institut Družbe Isusove, Zagreb 2004. 100 str.

Knjiga Bosiljke Bačura, dipl. pravnice i predsjednice udruge Centra za pomoć trudnicama »Djetešce, na sunašce!« ugledala je svjetlo dana prvih dana lipnja ove godine. Ilustracije za knjigu napravila je akademska slikarica Carmen Bačura Potočić. Predgovor je napisao mr. sc. fra Anthony Burnside, koji je ujedno i duhovnik spomenute udruge. Iz »Riječi autorice« saznaje se da je knjiga nastajala tijekom jedanaestogodišnjeg rada u navedenom Centru — savjetovalištu za duhovnu i materijalnu potporu trudnicama u nevolji, koje su često na prvi spomen svojim bližnjima da su trudne čule riječi: »Pa, riješi se djeteta!« Te riječi njima su bile kao zabodeni nož u srce jer su intuitivno željele postati majke. Ali okrutna zbilja, poglavito javno mišljenje koje je često protiv djece, upućivalo ih je da učine najveći zločin: ubojstvo svojega djeteta čije je srce već počelo kucati i željelo rasti i roditi se. Dalje se autorica zahvaljuje dobrom župniku Franji Juraku iz župe sv. Marka Križevčanina u Zagrebu, koji je dopustio da Centar započne djelovati 1993. godine kao dio župnog Caritasa. Župnik Franjo Jurak preminuo je 4. kolovoza 2000. godine. Centar je u župi djelovao sedam godina — nakon čega je preselio u Međimursku ulicu u Zagrebu, gdje djeluje do danas.

Na 9. stranici knjige tiskano je pismo blagopokojnog kardinala Kuharića koje je uputio spomenutom Centru »Djetešce, na sunašce!« 2. prosinca 2001. godine. Iz pisma se vidi koliko je naš pokojni